

01. परा-अयते भवति -

(1) परायते	(2) पलायते
(3) पारायते	(4) पर्यावर्तते

02. मीमांसादर्शनस्य प्रणेताऽस्ति -

(1) सायणाचार्यः	(2) जैमिनिः
(3) माधवाचार्यः	(4) गौतमः

03. पुराणानां कर्ताऽस्ति -

(1) व्यासः	(2) सूतः
(3) शुकदेवः	(4) शौनकः

04. योगसूत्रस्य प्रथमं सूत्रं वर्तते -

(1) अथातो योगजिज्ञासा	(2) अथातो योगः
(3) अथ योगं व्याख्यास्यामः	(4) अथयोगानुशासनम्

05. गोपथब्राह्मणं संबद्धं वर्तते-

(1) ऋग्वेदेन	(2) यजुर्वेदेन
(3) सामवेदेन	(4) अथर्ववेदेन

06. सांख्यमतानुसारं पुरुषो वर्तते -

(1) त्रिगुणात्मकः	(2) चेतनः
(3) प्रधानः	(4) अव्यक्तः

07. विवाहस्य भेदा भवन्ति -

- (1) 4   (2) 6   (3) 8   (4) 10

08. आगमशास्त्रमतेन जगतःस्वरूपं विद्यते -

- (1) विवर्तः   (2) सत्यम्
(3) मिथ्या   (4) शून्यम्

09. स्याद्वादः सिद्धान्तोस्ति -

- (1) आगमशास्त्रस्य   (2) न्यायशास्त्रस्य
(3) जैनशास्त्रस्य   (4) सांख्यशास्त्रस्य

10. मीमांसा पदस्य लक्ष्यार्थः -

- (1) जिज्ञासा   (2) न्यायः
(3) विचारः   (4) ऊहनम्

11. पूर्वापराहोरात्रवृत्तयोर्मध्ये क्षितिजे भवति

- (1) क्रांतिज्या   (2) अग्रा
(3) कुज्या   (4) दिग्ज्या

12. 90° - क्रान्त्यंशाः = ?

- (1) लम्बांशाः   (2) अक्षांशाः
(3) द्युज्या   (4) अन्त्या

13. केशवदैवज्ञस्य पुत्रः कः ?

(1) कृष्ण दैवज्ञः	(2) अनन्तः
(3) भास्करः	(4) गणेश दैवज्ञः

14. शून्या क्रान्तिर्भवति ?

(1) मेषादौ	(2) मेषान्ते
(3) मिथुनादौ	(4) कर्कान्ते

15. भास्काराचार्यस्य जन्म शकः कः ?

(1) 1036	(2) 1114	(3) 1442	(4) 1136

16. त्रिज्यामानं किम् ?

(1) 2100	(2) 3438	(3) 3834	(4) 1397

17. चान्द्रमासाः-सौरमासाः = ?

(1) सावनमासाः	(2) नाक्षत्रमासाः
(3) अधिमासाः	(4) क्षयमासाः

18. शकराम्भकाले गतकलिमानं किम् ?

(1) 1997	(2) 4465	(3) 3179	(4) 3790

19. बुधस्य मध्यमा गतिः का ?

(1) 35/5	(2) 59/8	(3) 61/30	(4) 69/30

20. 90° - अक्षांशाः = ?

(1) लम्बांशाः	(2) दिगंशाः
(3) विषुवांशाः	(4) भुवांशाः

21. ग्रहलाघवे सूर्यमन्दोच्चांश मानं किम् ?

(1) 24°	(2) 90°	(3) 78°	(4) 87°

22. रवमध्य ग्रहयोर्गतवृत्तं किम् ?

(1) दिग्वृत्तं	(2) दृग्वृत्तं
(3) दृक्क्षेपं	(4) उपवृत्तम्

23. अक्षक्षेत्रे कुज्याभुजः क्रान्तिज्याकोटिस्तदा कर्णः कः ?

(1) चरज्या	(2) अन्त्या
(3) अग्रा	(4) अक्षज्या

24. चन्द्रविम्बस्य योजनात्मकं व्यासार्धं किम् ?

(1) 480	(2) 360	(3) 482	(4) 1800

25. ग्रहलाघवीयाहर्गणे चक्रे वर्षाणि सन्ति ?

(1) 11	(2) 12	(3) 9	(4) 27

26. मन्वन्तरे सौरवर्षाणि भवन्ति ?

(1) 71	(2) 72	(3) 100	(4) 109

27. मिथुनस्य दशांशे दर्शान्ते सति शुक्लतृतीयान्ते सूर्यचन्द्रयोः स्पष्टमानं किम् ?
- (1) 3/10/0/0 (2) 4/16/0/0
(3) 3/16/0/0 (4) 4/29/0/0
28. सावनदिनम् + तिथिक्षयाः = ?
- (1) सौरदिवसाः (2) नाक्षत्रदिवसाः
(3) भूदिवसाः (4) चान्द्रदिवसाः
29. $\frac{\text{योजनदेशान्तरम्} \times \text{ग्रहगतिः}}{\text{स्फुटपरिधिः}}$?
- (1) देशान्तरकलाः (2) उदयान्तरकलाः
(3) भुजान्तरकलाः (4) उदयकलाः
30. बुधस्य परमशरांशाः कियन्तः ?
- (1) 2° (2) 5° (3) 4°/30" (4) 1°/30"
31. भुजांशविषुवांशयोरन्तरं किम् ?
- (1) देशान्तरम् (2) बेलान्तरम्
(3) चरान्तरम् (4) उदयान्तरम्
32. चन्द्रग्रहणे छाद्य — छादकयोः बिम्बयोः पूर्वपाल्योः स्पर्शे किं भवति ?
- (1) स्पर्शः (2) सम्मीलनम्
(3) उन्मीलनम् (4) मोक्षः

33. ग्रहक्षितिजे समप्रोत – कदम्बप्रोत वृत्तयोर्मध्ये किं ?

(1) स्फुटवलनम्	(2) अक्षवलनम्
(3) आयनवलनम्	(4) शरजवलनम्

34. मीनमेषराशौ सूर्यस्य भ्रमणं नाडीवृत्तस्य कस्मिन् भागे भवति ?

(1) सौम्ये	(2) याम्ये
(3) क्रमेण सौम्ये याम्ये च	(4) क्रमेण याम्ये सौम्ये च

35. लंकायां कुम्भराशेरूदयासवो भवन्ति ?

(1) 1670	(2) 1795	(3) 1935	(4) 1800

36. सूर्यसिद्धान्तानुसारेणायनांशभगणा युगे भवन्ति ?

(1) 120	(2) 600	(3) 700	(4) 900

37. स्पष्टचन्द्रः राश्यादिकः 0/15/20/0 तदा दैनन्दिनं नक्षत्रं किम् ?

(1) अश्विनी	(2) रेवती
(3) भरणी	(4) पुष्य

38. विषमपदान्ते सूर्यस्य परिध्यंशाः सन्ति ?

(1) 14	(2) 32	(3) 13/40	(4) 31/40

39. दृक्क्षेपवृत्त - क्रान्तिवृत्तयोः सम्पातस्थानं किम् ?

(1) वित्रिभम्	(2) सत्रिभम्
(3) खमध्यम्	(4) ग्रहसम्पातः

40. ज्योतिषशास्त्र प्रवर्तकः कः ?

(1) आर्यभट्टः	(2) सायणः
(3) बालगङ्गाधरतिलकः	(4) लगधः

Short Answer Questions**लघु उत्तरीय प्रश्न**

Note: Attempt any **five** questions. Write answer in **150-200** words. Each question carries **16** marks. Answer each question on separate page, after writing Question Number.

किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर दीजिए। प्रत्येक का उत्तर **150-200** शब्दों में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न **16** अंकों का है। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर अलग पृष्ठ पर प्रश्न संख्या लिखकर शुरु करें।

1. “खेटैः स्फुटैरेव फलस्फुत्वम्” इति समीक्षणीयम् ।
2. वैज्ञानिक युगेऽस्मिन् सिद्धान्त-ज्योतिषशास्त्रस्योपयोगिता प्रतिपादनीया ।
3. कमलाकरस्य वैशिष्ट्य निरूपणीयम् ।
4. भूभ्रमणसिद्धान्तस्य समीक्षा विधेया ।
5. ग्रहाणां प्रागतित्त्वं निरूपणीयम् ।
6. सोपपत्तिकमहर्गणानयनं व्याख्येयम् ।
7. त्रिप्रश्नाधिकारस्य प्रयोजनं लिखत् ।
8. “क्षयः कार्तिकादित्रयेनान्यतः” स्यादिव्यस्य कमलाकरोक्तं खण्डनं विधेयम् ।

9. नवविधकालमानानां परिचयो देयः ।
10. सपरिभाषा लम्बननृत्योर्भावाभावस्थलं विश्लेषणीयम् ।